

Korset och Kronan

Nr 54/2021

Jesus säger: Håll fast vid
det du har så att ingen
kommer och tar din krona
(Upp. 3:11)

CA 4: Om rättfärdiggörelsen (4)

När Augsburgska bekännelsen lades fram år 1530 inför Kejsar Karl V fick Luthers motståndare Eck i uppdrag att författa en motskrift, den s.k. "konfutationen". Den upplästes och det förklarades att Augustana därmed var vederlagd. Melancthon började då genast att skriva ett försvar för den lutherska bekännelsen. Denna skrift fick namnet *Augsburgska bekännelsens apologi*. I en mycket utförlig, välskriven artikel behandlar Melancthon där läran om rättfärdiggörelsen.

I den här artikeln skall vi se hur denna viktiga lära försvaras utifrån Bibeln. Först framhålls hur viktig läran om rättfärdiggörelsen är, och hur motståndarna har fördunklat och förstört denna Bibelns huvudlära:

Eftersom motståndarna inte förstår eller vet vad dessa ord i Skriften om syndernas förlåtelse, tron, nåden och rättfärdigheten betyder, så har de förstört

Kyrkblad för S:t Martins och S:t
Petri församlingar, Evangelisk-Lutherska
Kyrkan i Sverige. Red. Sten Rydh.
Nr 54, 16 april 2021.

Ordet om korset är en
dårskap för dem som går
förlorade, men för oss som
blir frälsta är det en Guds
kraft (1 Kor. 1:18)

Den gode herden
leder sina får (Joh. 10)

denna dyrbara skatt och smutsat ner den på ett jämmerlig sätt. Det är ju den främsta och nödvändigaste artikeln och vår dyrbaraste skatt. Här ges kunskapen om Kristus eller om vad Kristus och hans rike och nåden är. Men denna ädla skatt som ger evig tröst har de rövat från oss på ett förskräckligt sätt (Apol. art. 4, § 3, citat enligt min översättning av den tyska texten; jfr SKB 104).

Det första och viktigaste är att förstå skillnaden mellan lag och evangelium. När dessa två blandas samman kommer läran om rättfärdiggörelsen att fördunklas. Apologin säger:

Hela Skriften, både gamla och nya testamentet, består av två delar, nämligen lagen och de gudomliga löftena. Ty på vissa ställen framhålls lagen men på andra ställen nåden och de härliga löftena i Kristus. I gamla testamentet ger Skriften löftet om den kommande Kristus och erbjuder evig välsignelse, frälsning, rättfärdighet och evigt liv genom honom. I nya testamentet då Kristus har kommit till jorden utlovar evangelium syndernas förlåtelse, evig rättfärdighet och evigt liv. Men när vi här talar om lagen menar vi tio Guds bud, var de än finns att läsa i Skriften (§§ 5-6, SKB 104).

Problemet med Luthers motståndare är nu att de utgår från lagen när de skall lära om rättfärdiggörelsen. De har blandat in

våra egna gärningar och vår kärlek i läran om hur vi ska få en nådig Gud som förlåter oss alla våra synder. Men då har de kommit i konflikt med Guds ord, som lär att vi blir frälsta genom nåden allena som en Guds gåva. Paulus skriver ju:

Av nåden är ni frälsta genom tron, inte av er själva. Guds gåva är det, inte på grund av gärningar för att ingen ska berömma sig (Ef. 2:8f).

Men de romersk-katolska teologerna har inte förstått hur omöjligt det är för oss att i egen kraft uppfylla lagen. De utgår från att människan kan samverka med Gud för att så gradvis få mer och mer nåd. Men lagen kräver hjärtats totala lydnad och kärlek till både Gud och människor. Apologin säger:

Men de tio buden fordrar inte bara ett yttre, ärbart liv eller goda gärningar, som förnuftet i någon mån kan prestera. Nej, de fordrar något mycket högre, som går långt över alla mänskliga krafter och allt förnuft. Lagen vill nämligen att vi skall frukta och älska Gud i djupet av vårt hjärta och anropa honom i all nöd och inte förtrösta på något annat. Lagen vill också att vi inte skall vända oss hit och dit utan med visshet förtrösta på att Gud är med oss och hör våra böner och suckar och säger ja till allt vad vi begär. Från Gud skall vi förvänta oss liv och all slags tröst mitt i döden och anbefalla allt åt honom och hans vilja när vi är i anfäktning och nöd. Vi skall inte fly bort från honom utan vara honom lydiga och gärna bära och lida allt hur det än går för oss (§ 8, SKB 104).

En sådan laglydnad kan ingen människa här i världen åstadkomma med ett enda undantag: Jesus Kristus. Han är den ende som har uppfyllt lagen till punkt och pricka. Han har också tagit på sig hela människosläktets synd och skuld. Därför skriver också apologin:

Ingen människa kan hålla Guds lag av egna krafter. Alla är under synden, skyldiga till evig vrede och död. Därför kan vi inte bli fria från synden eller fromma inför Gud genom lagen. Men vi har Guds löfte om syndernas förlåtelse och rättfärdighet genom Kristus, som är utgiven för oss. Han har betalat för hela världens synd och är den ende medlaren och återlösaren (§ 40, SKB 109).

Det är viktigt att förstå att rättfärdig-

görelsen utesluter alla våra egna gärningar och allt vårt förnuft när det gäller vårt förhållande till Gud. Det innebär inte att tron är utan kärlek eller att en sann omvändelse skulle kunna finnas utan goda gärningar. Men det innebär att när det gäller frågan hur vi skall kunna bli saliga och komma till himmelen, då måste alla våra goda gärningar uteslutas. Ty inför Gud duger ingenting annat än en fullkomlig uppfyllelse av lagen. Och denna laguppfyllelse får vi endast genom Kristus, som levt ett fullkomligt liv.

Det räcker därför inte med en s.k. *historisk tro*, som katolikerna menade. De såg tron som en övertygelse om att det kyrkan och Bibeln lär är sant. Visst skall vi ha denna. Men apologin betonar att även djävulen vet att Bibeln är sann, och ändå saknar han all tro. Därför talar apologin om den sanna, verkliga tron så här:

Och den egentliga tron (fides proprie dicta) är när mitt hjärta och den helige Ande i hjärtat säger ja och amen till Guds löfte. Om den tron talar Skriften. Tron är en gåva som man bara kan ta emot. Därför är det tron ensam som rättfärdiggör innan vi kan göra eller verka något. Så tillräknades tron Abraham till rättfärdighet. Innan vi kan älska, uppfylla lagen eller göra någon enda gärning måste tron vara där. Det är sant att frukterna och gärningarna inte kan utebli och att tron inte bara är en historisk tro eller kunskap. Tron är ju ett nytt ljus i hjärtat och en kraftig verkan av den helige Ande. Genom den blir vi födda på nytt och det förskräckta samvetet får nytt liv (§§ 113-115, SKB 122).

Melanchton hänvisar i apologin särskilt till Romarbrevet och Paulus utförliga lära om rättfärdiggörelsen i kapitel 3-5. Han framhåller vad Paulus lär:

Ty så säger han: "Den som har gärningar att peka på får sin lön inte som en nåd utan som en rättighet. Den däremot som står utan gärningar men tror på honom som gör syndaren rättfärdig, han får sin tro räknad som rättfärdighet" (Rom. 4:4f). Så är det nu klart av dessa ord att tron är det ting eller det väsen som han kallar Guds rättfärdighet. Han lägger också till att den inte skulle kunna ha tillräknats oss av nåd om det också

hade funnits gärningar och förtjänst där. Därför utesluter han förvisso all förtjänst och alla gärningar, inte bara judiska ceremonier utan också alla andra goda gärningar. Ty om vi skulle bli fromma inför Gud genom sådana gärningar, så skulle inte tron kunna tillräknas oss som rättfärdighet utan alla gärningar, som Paulus så klart och tydligt säger (§ 89, SKB 118f).

Apologin hänvisar till många olika bibelställen. Rättfärdiggörelsen behandlas ju nästan överallt i Skriften. Man kan med stor fördel läsa apologin med Bibeln i hand och själv slå upp alla ställen som där citeras och återopas som stöd för denna bibliska huvudlära. Ett exempel. Apologin citerar här Paulus predikan i Antiokia (i nuvarande Turkiet):

"Ni skall alltså veta, kära bröder, att för er förkunnas förlåtelse från synderna och från allt som inte kunde göra er rättfärdiga under Mose lag. Men den som tror på Kristus är rättfärdig" (Apg. 13:38f). Hur skulle någon ha kunnat tala klarare om Kristi rike och om rättfärdiggörelsen? Han säger ju att lagen inte kunde göra någon rättfärdig och att Kristus därför har getts till oss för att vi skulle tro och bli rättfärdiga genom honom. Med klara ord säger han: Lagen kan inte göra någon rättfärdig. Därför tillräknas oss rättfärdighet genom Kristus, när vi tor att Guds är oss nådig genom honom (§ 97, SKB 119).

Melanchton visar också att detta är vad också kyrkofäderna lärde. Förändringen av den bibliska läran kom senare. I fornkyrkan avvisade den rätttroende kyrkan alla människans egna gärningar som grund för rättfärdiggörelsen. Apologin säger:

Också hos fäderna finner man många sådana ställen. Så skriver Ambrosius till Ireneus: "Hela världen måste därför underordna sig och stå under Guds lag. Ty genom lagens bud blir vi alla anklagade, men av lagens gärningar blir ingen rättfärdig. Genom lagen lär vi känna synden, men från skulden får vi avlösning först genom tron. Det ser visserligen ut som om lagen skulle skada oss när den göra alla till syndare. Men Herren Kristus har kommit och försonat oss från synden, som ingen kunde undvika. Han har utplånat handskriften genom att utgjuta sitt blod. Det är vad Paulus säger

till romarna: 'Synden blev mäktig genom lagen, men nåden är ännu mäktigare genom Jesus' (Rom. 5:20). Ty fastän hela världen är skyldig så har han tagit bort hela världens synd vilket Johannes vittnar om med orden: 'Se Guds lamm, som tar bort världens synd' (Joh. 1:29). Därför skall ingen berömma sig av gärningar, ty genom vad man själv gör blir ingen rättfärdig. Men den som är rättfärdig har fått detta som en gåva av Kristus i dopet där han blir rättfärdiggjord. Ty tron är det som förlossar oss genom Kristi blod och salig är den som får syndernas förlåtelse och del av Guds nåd."

Detta är Ambrosius' klara ord, som helt stämmer överens med vår lära. Han säger att gärningarna inte rättfärdiggör och att det är tron som förlossar oss genom Kristi blod. (§ 103f, SKB 120).

Apologin citerar också Augustinus, som kämpade så hårt mot Pelagius och dennes lära om att människan själv kan medverka till sin omvändelse och rättfärdiggörelse. Apologin säger:

På samma sätt har också Augustinus skrivit mycket mot pelagianerna. I skriften "Om Anden och bokstaven" säger han:

"Därför framhålls lagen och dess rättfärdighet för oss för att den som lever efter den skall få leva. Men var och en som då erkänner sin svaghet inför Gud förstår att man inte kan uppfylla lagen genom sina egna krafter eller genom lagens bokstav. Gud ensam gör oss rättfärdiga genom tron. Ingen kan åstadkomma en rätt, god gärning om han inte först har blivit rättfärdig, from och god. Men rättfärdighet kan vi endast få genom tron." (§ 106, SKB 121).

Melanchton förundrar sig över att motståndarna ändå så hårt håller fast vid sin uppfattning trots att Bibeln mycket klart talar emot den. Han skriver:

Det är sannerligen märkligt att motståndarna är så blinda att de inte ser alla de klara ställen som lär att vi blir rättfärdiga genom tron och inte genom gärningarna. Vad tänker dessa stackars människor på? Menar de att Skriften utan orsak så ofta upprepar en och samma sak med så klara och tydliga ord? Menar de att den helige Ande inte noga har tänkt över vilka ord han skulle använda och att han inte vet vad han talar om? (§ 107f SKB 121).

Lägg märke till att apologin i förbi-gående här talar om den bibliska inspirationen. Den helige Ande har verkligen noga tänkt över vilka ord han skulle använda, vilket inte motståndarna tycks bry sig om. Skriften är nedtecknad av människor, men det är likväl den helige Ande som här talar. Därför är Bibelns inspiration ett verkligt under. Gud har uppenbarat sin lära genom Skriftens ord. Därför kan vi lita på den till 100%. Om det inte vore så kunde vi aldrig veta om det verkligen är Gud som talar eller om det bara är fråga om mänskliga tankar.

Apologin talar på ett mycket vackert sätt om tron:

Och den egentliga tron (fides proprie dicta) är när mitt hjärta och den helige Ande i hjärtat säger ja och amen till Guds löfte. Om den tron talar Skriften. Tron är en gåva som man bara kan ta emot. Därför är det tron ensam som rättfärdiggör innan vi kan göra eller verka något. Så tillräknades tron Abraham till rättfärdighet. Innan vi kan älska, uppfylla lagen eller göra någon enda gärning måste tron vara där. Det är sant att frukterna och gärningarna inte kan utebli och att tron inte bara är en historisk tro eller kunskap.

Tron är ju ett nytt ljus i hjärtat och en kraftig verkan av den helige Ande. Genom den blir vi födda på nytt och det förskräckta samvetet får nytt liv. Tron ensam ger oss syndernas förlåtelse och gör oss välbehagliga inför Gud, och den för också med sig den helige Ande. Därför bör den kallas "nåden som medför nåd" (gratia gratum faciens). Det är den nåd som gör oss välbehagliga inför Gud i motsats till kärleken som sedan följer. (§§ 113-115, SKB 122).

Apologin framhåller så hur viktigt det är att den rätta läran om rättfärdiggörelsen predikas klart i kyrkan. Detta är absolut nödvändigt. Om inte kommer kyrkan att bli falsk och leda själar i fördärvet. Melancton skriver skarpt:

Om det skall finnas någon kristen kyrka eller någon kristen tro måste det finnas en predikan och lära som man verkligen kan lita på. Samvetet måste föras bort från alla falska föreställningar och den lösa sand man förgäves bygger på.

Därför är motståndarna verkligen otrogna biskopar, otrogna präster och doktorer. De har hittills gett dåliga råd till samvetena och genom sina lärar lämnat folket i tvivel och ovisshet. Människorna har aldrig kunnat veta om de nått fram till syndernas förlåtelse eller inte. Hur skall de kunna bestå i dödsnöd och livets sista, ängsliga stunder om de inte har hört den nödvändiga läran om Kristus? De är villrådiga och tveksamma om deras synder är förlättna eller ej (§ 119, SKB 123).

I en andra del i artikeln talas mycket om kärleken och lagens uppfyllelse och sedan går Melancton in på motståndarnas alla argument. Detta är en mycket grundlig och lärorik framställning som alla rekommenderas att läsa. Här skall bara nämnas att apologin tar upp frågan hur orden i Jakobs brev kan gå ihop med vad Paulus lär om rättfärdiggörelsen. Jakob skriver ju: "Ni ser alltså att människan erkänns som rättfärdig genom gärningar och inte bara genom tro" (Jakob 2:24).

Apologin visar då att det hos Jakob är en fråga om rättfärdiggörelse inför människor. Genom de goda gärningarna som en kristen gör visar han att tron i hjärtat är rätt och sann. Om en till namnet kristen lever direkt i strid mot Guds ord visar han därmed att han är en hycklare och att hjärtats tro saknas. Melancton skriver:

De anför också stället från Jakob och säger: "Se nu att vi inte bara blir rättfärdiggjorda inför Gud genom tron utan också genom gärningar!". De menar att detta ställe kraftigt talar mot vår lära. Men om motståndarna bara lämnar sina drömmar och inte tolkar in vad de vill i texten så är svaret lätt. Jakobs ställe är lätt att förstå, men motståndarna läser in att vi genom våra gärningar förtjänar syndernas förlåtelse. De menar att de goda gärningarna är en försoning som gör Gud nådig mot oss och att de förmår övervinna både djävulens, dödens och syndens makt. Inga sådana tankar har funnits hos Jakob utan har endast lagts till av motståndarna (Del 2, § 123, SKB 143).

Apologin går sedan noga igenom hur stället hos Jakob skall tolkas rätt. Läs själv! Apologin och hela bekännelsen är verkligen en sann guldgruva!

Forts. i nästa nr.